

Enkele gedachten over de betekenis van de Heilige Doop

Vragen die per mail zijn gesteld:

- Wat betekent de Heilige Doop?
- Wat is de verhouding tussen HD en afwassing der zonde?
- Belooft God in de doop iets persoonlijks, iets wat Hij niet aan ongedoopten belooft?
- Waarom dopen wij kinderen?
- Wat is het dat de kinderen in Christus geheiligd zijn?
- Wat betekent het erf van genade, brengt de doop op het erf van de genade?
- Zijn alle gedoopten zijn in het verbond?

Met elkaar staan we vanavond stil bij de betekenis van de Heilige Doop. Zoals mij is gevraagd zal de insteek vanavond met name dogmatisch van aard zijn. Vanavond is de hoofdvraag: wat is de betekenis van de Heilige Doop? DV morgen hoopt ds. de Raaf met jullie meer in praktische zin over de H. D. te spreken. Dan is de hoofdvraag: wat is de betekenis van de H.D. voor mij persoonlijk.

Laten we eens in de 'Redelijke Godsdienst' van á Brakel opzoeken wat hij ziet als betekenis van de HD. Een dogmatiek die stamt uit de tijd van de nadere reformatie, 1^e druk 1700. Zij kent tot op de dag van vandaag herdrukken, 7^e druk 2017. Dat geeft toch wel de plaats aan die deze dogmatiek heeft gekregen. á Brakel schrijft over de HD dat het in de eerst plaats de verzekering en verzegeling van de vergeving der zonde is. In de tweede plaats is het het teken van de wedergeboorte. En in de derde plaats is het de inlijving in de kerk. Deze omschrijving van de H.D. roept direct allerlei vragen op. Vragen waar jullie meer lopen, ze zijn mij voorgelegd. Vragen zoals: Wat is de verhouding tussen de H.D. en de afwassing van de zonde? Wat belooft God in de H.D. en aan wie belooft God? Wordt een dopeling iets persoonlijks beloofd? Wat wordt bedoeld met 'inlijving in de kerk'? Is dat het zelfde als inlijving in het verbond? Heeft dat iets te maken met het "in Christus zijn"? En wat voor een vragen roept de uitdrukking 'het erf van het verbond' niet op?

Het terrein betreffende de H. D. is in theologisch, dogmatisch en praktisch opzicht erg breed. We zullen ons moeten beperken. Een drietal onderwerpen wil ik met jullie doornemen.

In de eerste plaats denken wij na over de H. D. in relatie tot het genadeverbond. In de tweede plaats staan wij stil bij het feit dat de Heilige Doop een sacrament is. Wat betekent dat? In de derde plaats zullen werken wij uit waarom wij de H.D. aan de kinderen van de gemeente bedienen. In deze inleiding heb ik gebruik gemaakt van diverse dogmatische werken die vanaf de Reformatie zijn verschenen en van diverse hedendaagse uitleggers. Veelvuldig zullen wij hierbij het klassieke doopsformulier gebruiken zoals dat te vinden is achterin de GBS uitgave van de Statenvertaling.

1. De Heilige Doop in relatie tot het genadeverbond

Wie geen recht zicht heeft op het genadeverbond kan ook geen recht zicht hebben op de H.D. Vandaar dat een groot gedeelte van deze inleiding over het genadeverbond zal gaan. De betekenis van de H.D. laat zich niet verstaan vanuit het handelen van de mens, ook niet het gelovig handelen van de mens, het laat zich alleen verstaan vanuit het handelen van God. In het doopsformulier begint de aanspraak van de ouders, voorafgaand aan de doopvragen, als volgt: "Geliefden in den Heere Christus, gij hebt gehoord dat de Doop een ordening Gods is, om ons en ons zaad Zijn verbond te verzegelen."

De manier waarop God met de mens handelt is verbondsmatig. Een verbond is in dit kader een overeenkomst tussen twee partijen op basis van vrijwilligheid en wederzijdse genegenheid. De Bijbel leert ons twee verbonden, het werkverbond en het genadeverbond. Beide verbonden verhouden zich tot elkaar. De verbondsopenbaring is de manier waarop God Zich aan de mens openbaart. Deze openbaring is nodig, want alleen in het kennen van God ligt het geluk van de mens opgesloten. God schiep Adam op een volmaakte wijze en richtte met hem het werkverbond op. God sloot niet alleen

met Adam persoonlijk het werkverbond, maar met Adam als hoofd. Hij vertegenwoordigde allen die in hem begrepen lagen, zijn natuurlijk nageslacht. Het werkverbond kent als eis gehoorzaamheid aan God. Zij kent als belofte het onverliesbare, eeuwige leven in een gelukzalige staat, na volbrachte gehoorzaamheid. Een staat die heerlijker was dan waarin Adam was geschapen. Er is ook een bedreiging. Indien de eis wordt overtreden doet de dood haar onverbiddelijke intrede. In de oprichting van het werkverbond was het van Adams kant een geheel vrijwillige aanvaarding van de voorwaarden. Daarentegen was het aan Gods kant een geheel vrijwillige, soevereine verplichting aan Zijn belofte.

Vrienden, dit werkverbond is verbroken. Er is gegeten van de vrucht van de boom der kennis, des goeds en des kwaads. Adam overtrad door ingeven van satan. Hij hoorde, keek, begeerde, pakte en at. Daarmee werd het werkverbond van de kant van de mens verbroken. Maar, let op!, van de kant van God niet afgeschaft. Dit is heel belangrijk om te beseffen, anders zul je het doel van het genadeverbond niet vatten. De eis van het werkverbond is: gehoorzaamheid. Dat kon Adam niet meer, want hij beroofde zich van de vermogens om dat te kunnen doen. Zij blijft echter van kracht, evenals de bedreiging. Daarom komen wij ter wereld als mensen die onmachtig en onwillig zijn om aan de eis van het werkverbond te voldoen. Zo staat Adam, en wij met hem, voor God als een goddeloze. Het recht op Gods belofte van het werkverbond is verspeeld waardoor alleen de bedreiging van het werkverbond overblijft: de dood.

En zie eens Wie God is! Hij openbaart Zich zaligmakend aan de gevallen mens. Toen aan Adam, nu aan ons. Bij Adam weten we dat het een zaligmakende openbaring was. Dat is bij ons niet vanzelfsprekend. God openbaart Zich opnieuw ook aan ons, dat is zeker. Nodig is dat het niet een uiterlijke openbaring blijft, maar een innerlijke, door het werk van de Heilige Geest. Dus: zonder nieuwe Godsopenbaring restte Adam en zijn nageslacht alleen toorn en vloek, de eeuwige dood. Maar God openbaart Zich opnieuw, weer in een verbond, het genadeverbond. We lezen het in Gen. 3:15, de moederbelofte. Guido de Brés verwoordt het in NGB art. 17 zo: "Wij geloven dat onze goede God, door Zijn wonderlijke wijsheid en goedheid, ziende dat zich de mens also in den lichamelijken en geestelijken dood geworpen en geheel ellendig gemaakt had, Zichzelf begeven heeft om hem te zoeken, toen hij al bevende voor Hem vloede, en heeft hem getroost, belovende hem Zijn Zoon te geven, Die worden zou uit een vrouw, om den kop der slang te vermorzelen, en hem gelukzalig te maken."

Wat gebeurt hier? Wel, de eis van het werkverbond blijft staan, maar de gehoorzaamheid daaraan wordt geopenbaard in het genadeverbond als een belofte. (2x). Na het overtreden van het werkverbond zijn er twee zaken nodig om de gebroken relatie met God te herstellen. Dat is enerzijds volkomen gehoorzaamheid aan God. God, zoals Hij Zich aan de mens openbaarde in het licht. De wet ingeschapen. Anderzijds moet de schuld die is ontstaan door het verbreken van het werkverbond vereffend worden. Dit zijn twee zaken die door een zondig mens niet meer kunnen worden verricht. In het genadeverbond openbaart God Zich als Die God, Die in Christus Zelf zorgt voor gehoorzaamheid betaling en dat vervolgens door Zijn Heilige Geest schenkt aan zondaren. Dus de eis van het werkverbond en het betalen van schuld door het verbreken daarvan belooft God in het genadeverbond te willen geven. Alles ligt klaar om dat te kunnen doen. Het ambtswerk van Christus heeft plaatsgevonden, het is gerealiseerd. Op Goede Vrijdag heeft Hij op Golgotha uitgeroepen 'het is volbracht'. Op paasmorgen heeft de Vader Zijn Zoon opgewekt ten teken dat het aanvaard is. Daarna is de Heilige Geest uitgestort. Dus niets ligt er in de weg om het genadeverbond uit te voeren.

De vraag waar het nu om gaat, die ook door jullie gesteld is in de correspondentie met mij over deze avond is: wie zijn er in het verbond? Aan wie belooft God door middel van het genadeverbond te schenken wat Zijn Zoon verwierf en door de H.G. wordt toegepast? De openbaring van God hoe Hij het heil verwierf en toepast moet immers voor mij persoonlijk worden. Vanzelf is dit een zeer

belangrijke vraag. Wie hebben deel aan het genadeverbond en daarmee aan de goederen van het genadeverbond? Wat zijn ook al weer de goederen? Roeping, geloof, rechtvaardigmaking, heiligmaking, volharding, heerlijkmaking. Dan komen we vanzelf bij de vraag hoe de verhouding is tussen verbond en verkiezing. Immers, de leer van het genadeverbond leert ons hoe een zondaar zalig wordt. De leer van de verkiezing leert ons wie er zalig wordt. Met andere woorden: aan wie de beloften van het genadeverbond verwezenlijkt worden. Daar is in de kerkgeschiedenis veel strijd over gevoerd. Ik ga dat nu niet allemaal behandelen. Om duidelijkheid te krijgen over de verkiezing zoeken we in Gods Woord Genesis 17 op. Het genadeverbond dat geopenbaard werd bij het verloren paradijs, door middel van de moederbelofte, krijgt bij Abraham een bedding. De openbaring van het genadeverbond kent een geschiedenis. Het wordt eerst persoonlijk geopenbaard van Adam tot Abraham. Daarna patriarchaal tot de wetgeving aan de Sinai waar het een nationaal karakter krijgt. We lezen in Genesis 17 dat het verbond met Abraham wordt opgericht en zijn zaad. In feite lees je hier iets van de geschiedenis van het ontstaan van de kerk van het oude testament. Dat is al verkiezing. God laat de heidenwereld liggen en gaat met Abraham en zijn zaad verder. In vs. 7 van Genesis 17 lezen we: "Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u en tussen uw zaad na u in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God en uw zaad na u." De vraag waar het bij deze tekst over gaat is: wie worden er met het zaad bedoeld? We laten daarvoor Johannes Calvijn aan het woord. Hij gaat in zijn Bijbelcommentaar uitvoerig op deze vraag in. Ik citeer: "Het lijkt geen twijfel of de Heere onderscheidt Abrahams geslacht van het overige deel der wereld. Thans hebben wij na te gaan, welk volk Hij (God) bedoelt. Zij die menen, dat alleen de uitverkorenen hier bedoeld worden, en dat alle gelovigen zonder onderscheid hier worden omvat, van welk volk zij ook naar het vlees afstammen, hebben het mis. Want de Schrift spreekt herhaaldelijk uit, dat Abrahams geslacht dat uit hem is voortgekomen, bijzonder door God ten eigendom is aangenomen."

Dus, zegt Calvijn, als wij tot de ware bondelingen alleen de uitverkorenen rekenen, dan nemen wij het te smal. Het gaat hier om het natuurlijk zaad, de natuurlijke kinderen van Abraham. In Romeinen 11 spreekt Paulus dan ook van de natuurlijke kinderen van Abraham, dat is dus het gehele volk Israël, dat zij heilige takken zijn. Dus God sluit Zijn verbond met de natuurlijke kinderen van Abraham. Maar doet de Heere dat met hen alleen? Hoe ziet Calvijn dit? Eerder heeft hij geschreven dat alleen zij door God als wettige kinderen van Abraham gerekend worden die door het geloof in zijn lichaam zijn ingeplant en met Hem één huisgezin uitmaken. Om dit duidelijk te maken gaat Calvijn het hebben over trappen van aanneming. Toen God zijn verbond met Abraham oprichtte scheidde Hij als het ware de kerk van de wereld. De heiden wereld werd buitengesloten en God ging met Abraham en zijn natuurlijk nageslacht een eigen weg. Calvijn haalt Efeze 4 aan waar staat van de heidenen "verduisterd van het verstand, vervreemd zijnde van het leven Gods, door de onwetendheid die in hen is, door de verharding huns harten." Vervolgens trekt hij als conclusie dat dan het gehele volk Israël leden van de kerk, kinderen van God en erfgenamen van het eeuwige leven geweest zijn. In die zin, zo zegt Calvijn, heeft Jezus in Matth. 8:11 de ongelovige Joden kinderen van het koninkrijk der hemelen genoemd. Maar hoe is dat dan te rijmen met Romeinen 9:6-8, waar Paulus schrijft: "want die zijn niet allen Israël, die uit Israël zijn; noch omdat zij Abrahams zaad zijn, zijn ze allen kinderen, maar: In Izak zal u het zaad genoemd worden. Dat is, niet de kinderen des vleses, die zijn kinderen Gods; maar de kinderen der beloften worden voor het zaad gerekend." Wel zegt Calvijn, voor allen gemeenschappelijk was de belofte, waardoor de Heere hen tot kinderen had aangenomen. Het kan niet ontkend worden, of daarin wordt de eeuwige zaligheid aan allen aangeboden. Terwijl alleen de uitverkorenen het krachtadig ontvangen.

Calvijn gaat dan spreken over een dubbele reeks van kinderen in de kerk. Hij vergelijkt de kerk met een schaapskooi. Hij schrijft: "Omdat het gehele lichaam van het volk door één en hetzelfde Woord tot de schaapskooi van God wordt geroepen, worden in dit opzicht allen zonder uitzondering als kinderen beschouwd, en slaat de naam kerk op allen gemeenschappelijk. Ten opzichte van het verborgen heiligdom van God worden geen anderen als kinderen Gods beschouwd, dan zij, in wien

de belofte door het geloof verwerkelijk is.” Met andere woorden: God heeft met het gehele nageslacht van Abraham het genadeverbond opgericht, het gehele volk is verbondsvolk. Daarentegen waren er in het volk die daadwerkelijk de goederen van het genadeverbond deelachtig werden door het geloof en anderen niet. Wel allen besneden, maar niet allen behouden. Hoe brengen wij dit over naar onze situatie? Wij zijn geen natuurlijke kinderen van Abraham, maar natuurlijke kinderen van de heidenen. Wij leven echter na Pinksteren, na de uitstorting van de Heilige Geest. De tijd van het nieuwe testament is aangebroken. Van wezenlijk belang is het om vast te houden dat het genadeverbond, geopenbaard in het OT en het genadeverbond geopenbaard in het NT één en hetzelfde verbond is. Er is alleen sprake van een andere bedeling. In het OT geldt het genadeverbond alleen voor het Joodse volk en niet voor het heidenvolk. Maar wat staat in Efeze 2:14? “Want Hij is onze Vrede, Die deze beiden één gemaakt heeft, en den middelmuur des afscheidsels gebroken hebbende,” In Efeze 2 legt Paulus uit dat na de uitstorting van de Heilige Geest de kerk, die nu bestaat uit Jood en heiden, één is. Eén in Christus. De middelmuur, de afscheiding van het Joodse volk met de heidenwereld, is opgeheven. Het is één kerk en één verbond. Hiermee worden zij die tevoren afgescheiden waren van Abrahams zaad voortaan tot Abraham zaad gerekend. En hoe zat het ook al weer met Abrahams zaad? Ze waren allemaal uiterlijk in het verbond en deelden in de verplichtingen en de voorrechten daarvan. Maar, schrijft Paulus in 1 Korinthe 10 “in het meerderdeel van hen heeft God geen welgevallen gehad; want zij zijn in de woestijn ternedergeslagen.”

Zo komen we terug bij de vraag die voor ons zo belangrijk is: wie zijn er in het verbond, aan wie belooft God te schenken datgene wat Zijn Zoon verwierf? Onze oudvaders zijn hier zeer helder in geweest. Het doopsformulier zegt aan het einde van het onderwijzend deel: “dewijl dan nu de Doop in de plaats der Besnijdenis gekomen is, zo zal men de kinderen, als erfgenamen van het Rijk Gods en van Zijn verbond dopen.” Als dan vervolgens de ouders aangesproken worden klinkt het “gij hebt gehoord dat de doop een ordening Gods is, om ons en ons zaad Zijn verbond te verzegelen.” Daarna klinkt de eerste doopvraag: “of gij niet bekend dat zij in Christus geheiligd zijn, en daarom als lidmaten Zijner gemeente behoren gedoopt te wezen.” Het is duidelijk dat het formulier ervan uit gaat dat de gedoopten in het verbond zijn en lidmaat van de gemeente. A Brakel schrijft in zijn redelijke Godsdienst: “als dus iemand in het verbond zich heeft ingelaten, hetzij in waarheid, hetzij uiterlijk, en gedoopt is, zo zijn ze verplicht ook hun kinderen aan Christus in het verbond over te geven en die te laten dopen, dewijl het verbond gemaakt wordt ook met hun kinderen”. Als onze oudvaders daar zo helder over zijn is de vraag waarom wij daar in ons spreken zo voorzichtig over zijn. Dat heeft alles te maken met de strijd over de twee- of drie verbonden die zich afspeelde in het begin van de 20-eeuw. Bij de drie verbondenleer wordt het genadeverbond opgedeeld in twee-en: een verbond van eeuwigheid met alleen de uitverkorenen en een verbond in de tijd met alle leden van de kerk. Ds. Kersten heeft gewaarschuwd tegen deze leer die ervan uitgaat dat alle leden van de gemeente zódanig in het verbond zijn dat zij in-Christus de goederen van het verbond daadwerkelijk bezitten. En dat zij alleen maar hoeven te geloven wat ze in wezen al hebben. Wie zich breder wil oriënteren leze de boeken van ds. Golverdingen daarover. Datgene waar ds. Kersten voor waarschuwde is in vele kerken om ons heen daadwerkelijk gebeurd. Daar tiert het verbondsautomatisme welig. Ook onder ons wordt het steeds meer gehoord.

Maar zo hebben onze oudvaders er niet over gesproken. De vraag is dus niet of de kinderen van de gemeente in het verbond zijn, daar is de kerk altijd duidelijk in geweest. De vraag is hoe wij dit moeten zien en wegen. Hoe zij ze in het verbond? Als je de geschriften die vanuit de kerkgeschiedenis tot ons komen leest, zie je dat er altijd geworsteld is om dit goed onder woorden te brengen. Om enerzijds niet af te doen van de rijkdom van het zijn in het verbond en aan de andere kant geen valse rust te geven. Verbondskinderen moeten wederom geboren worden, laat dat duidelijk zijn. Calvijn spreekt daarom over een dubbele reeks van kinderen van Abraham. En zo is het in de kerk van de reformatie en nadere reformatie altijd opgevat. Ds. I. Kievit, een behoudend

hervormd predikant uit de vorige eeuw heeft een boekje geschreven met als titel: Tweeërlei kinderen des verbonds. Dr. P. de Vries spreekt over dode leden van de kerk en levende leden. Wij zijn gewoon te spreken over het wezen en de bediening van het genadeverbond. Een uitdrukking die bij Olevianus vandaan komt. Dat zijn allemaal manieren van uitdrukken die aangeven dat zij die in het genadeverbond begrepen zijn niet automatisch, niet vanzelfsprekend, deel hebben aan de goederen daarvan. Er is een behoren tot het verbond in een dubbele zin. De Bijbel is daar helder over. We lezen dit bijvoorbeeld in Johannes 15:1-12 “Ik ben de ware wijnstok en Mijn Vader is de Landman. Alle rank die in Mij geen vrucht draagt, die neemt Hij weg; en alle die vrucht draagt, die reinigt Hij, opdat zij meer vrucht drage.” Ranken die wel in de ware Wijnstok zitten, maar geen vrucht dragen. De KT schrijft: “een iegelijk die mij uiterlijk alleen belijdt, en evenwel van harte niet gelooft.” En niet in de laatste plaats wil ik hier noemen de waarschuwing van Paulus uit 1 Kor. 10 “1 EN ik wil niet, broeders, dat gij onwetende zijt dat onze vaders allen onder de wolk waren, en allen door de zee doorgedaan zijn, en allen in Mozes gedoopt zijn in de wolk en in de zee, en allen dezelfde geestelijke spijze gegeten hebben, en allen denzelfden geestelijken drank gedronken hebben; want zij dronken uit de geestelijke steenrots die volgde; en de steenrots was Christus. Maar in het meerderdeel van hen heeft God geen welgevallen gehad; want zij zijn in de woestijn ternedergeslagen. En deze dingen zijn geschied ons tot voorbeelden,”

Wie worden de goederen van het genadeverbond dan wel deelachtig? Daartoe is het nodig met elkaar na te denken wanneer het genadeverbond is opgericht en met Wie? Ik neem nu een andere dogmatiek die ons overgeleverd is uit de schat van de nadere reformatie. Die van Petrus van Mastricht, een tijdgenoot van a Brakel. Hij heeft dat heel schematisch weergegeven. Het is God de Vader die van eeuwigheid het verbond opricht met Zijn Zoon. De Zoon komt hier voor als vertegenwoordigende de uitverkoren kerk. Zij zijn immers, Efeze 1:4 “uitverkoren in Hem, voor de grondlegging der wereld.” De eis van de Vader is een volkomen gehoorzaamheid aan Zijn heilige wet en een volkomen betaling voor de schuld die ontstaan is door overtreding. De belofte van de Vader is (samengevat) eeuwige heerlijkheid op voorwaarde van volkomen gehoorzaamheid. Dus de beloften van het genadeverbond Zijn aan Christus gedaan. De Zoon beloofde alle eisen van de Vader vrijwillig op Zich te nemen. Nu de Zoon aan alle voorwaarden heeft voldaan mag Hij op grond van het verbond eisen wat de Vader Hem beloofde. Hoe wordt dat nu ons deel? Als je door een waar zaligmakend geloof aan Christus wordt verbonden. Ik wil hier wijzen op de noodzaak van inwendige roeping en wedergeboorte. Het werk van de Heilige Geest waardoor een mens van dood levend wordt en het geloof geplant wordt in het hart. Het werk van de Heilige Geest is onmisbaar. Het geloof is namelijk niet iets wat wij kunnen bewerken, het is een gave van de Heilige Geest. Hij is de planter van het geloof, dat kan niet genoeg benadrukt worden. De Heilige Geest bedient Zich daarbij van middelen, waarvan de prediking van het Woord het belangrijkste is. Het is het geloof dat verbindt aan Christus en zo de goederen van het genadeverbond de zondaar deelachtig maakt. Op de vraag hoe dat in het hart en in het leven van de mens wordt uitgewerkt ga ik nu verder niet in. Ds. de Raaf zal daar morgen wel het één en ander over zeggen. Ik raad sterk aan hiervoor de Heidelbergse Catechismus als leidraad te nemen. De drieslag ellende, verlossing en dankbaarheid is hierbij geen stappenplan, maar is een weerslag van een doorleefd geloof. Geen enkel stuk zal aan deze kant van het graf kunnen worden afgesloten. Het heeft God behaagd om de rijkdom van het genadeverbond bekend te maken door middel van het Woord en te verzegelen door de sacramenten. Na deze lange uiteenzetting van het genadeverbond, waar de HD op is gegrond, gaan we nu met elkaar nadenken over de HD als sacrament.

2. De Heilige Doop als sacrament

Maakt de HD zalig? of is het ‘alleen maar’ een uiterlijk teken en verder niets? Wordt er bij de HD iets beloofd, en aan wie wordt het beloofd? Wij moeten ons bij het nadenken over de betekenis en de rijkdom van de HD realiseren dat het gaat om een sacrament. Wat is een sacrament? We lezen in de

HC: "Sacramenten zijn heilige, zichtbare waartekenen en zegelen, van God ingezet, opdat Hij ons door het gebruik daarvan de belofte des Evangelies des te beter te verstaan geven en verzegele; namelijk dat Hij ons vanwege het enig slachtoffer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt". Bij het bedienen van het sacrament van de HD klinkt als het ware een 'amen' op het genadeverbond.

Waarom zijn de sacramenten ingesteld? We laten weer de HC aan het woord, HC 25: "De Heilige Geest, Die het geloof werkt door de verkondiging van het evangelie en het sterkt door het gebruik van de sacramenten."

Bij het spreken over sacramenten moeten we ons realiseren dat een sacrament een voorwerpelijke betekenis heeft en een onderwerpelijke. De voorwerpelijke kant is de belofte van God Die Hij vervulde in de enige offerande van Christus aan het kruis. Dit is een feitelijk gegeven. Zowel de belofte als de vervulling is er. Dat wordt betekend en verzegeld. Er wordt amen gezegd op de vastheid daarvan. De onderwerpelijke kant is dat ik door het sacrament in mijn hart wordt bevestigd dat ik daar deelgenoot van ben. Niet voorwerpelijk doordat ik het met mijn verstand begrijp, maar door ondervinding. Dat is door het geloof. Als dat geloof er is dan versterkt het sacrament het geloof dat het Borgwerk van Christus ook voor mij volbracht is. Voorwerpelijk en onderwerpelijk, het is belangrijk om dit verschil te zien.

Er wordt wel gevraagd of er bij de doop iets beloofd wordt. Vervolgens is dan de vraag wat er beloofd wordt en aan wie. Sommigen zeggen dat bij de HD aan iedere dopeling, hoofd voor hoofd, beloofd wordt dat God hem of haar zalig wil maken. Dit is echter niet Bijbels. Het is in de eerste plaats beter om niet het woord 'beloven' te gebruiken, maar, om in de termen van het sacrament te blijven: 'betekenen en verzegelen'. Wat wordt betekend en verzegeld? De belofte van het evangelie. God betekent en verzegelt Wie Hij is. Hij zegt er amen op. Wie is Hij dan? De God zoals Hij Zich openbaart in het genadeverbond. "Doe uw mond wijd open en Ik zal hem vervullen". Met andere woorden: datgene wat God eist wil Hij door middel van Zijn belofte Zelf vervullen.

We lezen in Genesis 17, als Hij Zich aan Abraham bekend maakt: "Ik ben God de Almachtige, wandel voor Mijn aangezicht en zijt oprecht." Als Hij Zich aan het volk Israël bekend maakt dan klinkt het: "Ik ben de HEERE uw God, Die u uit Egypte, uit het diensthuis uitgeleid heb." Vervolgens wordt de wet afgekondigd. En als het volk daarna als een schuldig volk voor God staat, na de zonde met het gouden kalf, is het: "HEERE HEERE, God, barmhartig en genadig; lankmoedig en groot van weldadigheid en waarheid; Die de weldadigheid bewaart aan vele duizenden, Die de ongerechtigheid en overtreding en zonde vergeeft; Die den schuldige geenszins onschuldig houdt, bezoekende de ongerechtigheid der vaders aan de kinderen en aan de kindskinderen, in het derde en in het vierde lid." Dus God betekent en verzegelt in de HD de Verbondsgod te zullen zijn voor zijn volk. Dit wordt in het doopsformulier uitgewerkt in het onderwijzende deel. *"Daarom worden wij gedoopt in den Naam Gods, des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes. Want als wij gedoopt worden in den Naam des Vaders, zo betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade opricht, ons tot Zijn kinderen en erfgenamen aanneemt, en daarom van alle goed ons verzorgen, en alle kwaad van ons weren, of ten onzen beste keren wil. En als wij in den Naam des Zoons gedoopt worden, zo verzegelt ons de Zoon, dat Hij ons wast in Zijn bloed van al onze zonden, ons in de gemeenschap Zijns doods en Zijner wederopstanding inlijvende, alzo dat wij van onze zonden bevrijd, en rechtvaardig voor God gerekend worden. Desgelijks als wij gedoopt worden in den Naam des Heiligen Geestes, zo verzekert ons de Heilige Geest door dit heilig sacrament, dat Hij in ons wonen, en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil, ons toe-eigenende hetgeen wij in Christus hebben, namelijk de afwassing onzer zonden, en de dagelijkse vernieuwing onzes levens, totdat wij eindelijk onder de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt zullen gesteld worden."*

Aan wie wordt dit betekend en verzegeld? We lezen zojuist "toe-eigende hetgeen wij in Christus hebben", elders in het formulier wordt gesproken over hen die "in Christus geheiligd zijn". Over wie gaat dat? Wie zich verder wil verdiepen in de te term 'in Christus geheiligd' raad ik aan eens de brief

te lezen die is opgenomen in de dogmatiek van Johannes á Marck. Hij was een tijdgenoot van de eerder genoemde a Brakel en Van Mastricht. Uit die brief blijkt dat vanaf het begin van het gebruik van het doopformulier onduidelijkheid is geweest over die uitdrukking. Het woord 'geheiligd' heeft in het OT de betekenis van 'scheiden', 'afzonderen'. Het komt in het OT veelvuldig voor: heilig land, heilige verzameling, heilige sabbat, heilig volk, etc. Hetgeen dat 'heilig' werd genoemd werd afgezonderd van het algemeen gebruik en in een bijzondere betrekking tot de dienst van de Heere gesteld. Zo worden de kinderen Israëls heiligen genoemd. Dat is geen inwendige heiligheid, maar ze zijn de Heere gewijd en staan in een bijzondere verhouding tot de Heere en Zijn dienst. De Heere eist het heilige volk voor Zich op. Ex. 31:13 "Ik ben de Heere, Die u heiligt". Deze heiligheid van het volk Israël was dus door verkiezing, andere volken waren niet heilig. Door ze op te nemen in Zijn verbond en door Zijn wetten aan hen bekend te maken. Aan deze heiliging hing de verplichting zich naar deze heiliging te gedragen. Door Zijn wetten te onderhouden en Hem lief te hebben. Alleen zo kon God in hun midden wonen en kon het Heilige, Jezus Christus, uit hen voortkomen. Het ging dus in wezen om het verheerlijken van God. De vraag is of het woord heiligen in het NT ook zo opgevat kan worden. Ook in het NT wordt gesproken over de heilige stad, de heilige Schrift, heilige profeten, etc. Komt het in het NT ook voor in het kader van een uitwendige verbondsbetrekking? Ja, dat lezen we in 1 Korinthe 7:14 "Want de ongelovige man is geheiligd door de vrouw, en de ongelovige vrouw is geheiligd door den man; want anders waren uw kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig." Het gaat hier over gemengde huwelijken. Een heidens huwelijk waarbij één van de twee echtlieden overgegaan is tot het christendom. Als degene die heiden bleef het huwelijk wilde ontbinden dan moest men hem laten gaan. Dit werd aan degenen die overgegaan was tot het christendom niet toegestaan. De heiden was in het huwelijk geheiligd in de gelovige. Het spreekt voor zich dat dat geen innerlijke heiliging was. Ook de kinderen die uit zo'n huwelijk voortkwamen waren heilig en niet onrein. Ze moesten gedoopt worden omdat zij heilig waren. Hier vinden wij dezelfde verbondsgedachte terug als in het OT. "Ik zal uw God zijn en de God uws zaads". De kinderen van de gemeente zijn heilig in de lijn van de geslachten omdat ze voortkomen uit gelovige ouders. Waarbij gelovig ouders niet de betekenis hebben van wedergeboren te zijn, maar in het verbond te zijn. We zeiden dat de doop een voorwerpelijke kant heeft en een onderwerpelijke. In het voorwerpelijke wordt aan hen die geheiligd zijn betekend en verzegeld Wie God is in Zijn openbaring in het genadeverbond. Maar wat is dan de onderwerpelijke kant en voor wie geldt dat? Calvijn schrijft in zijn Institutie hierover dat de doop een uitwendig teken is "waardoor de Heere Zijn beloften Zijner goedgunstigheid jegens ons aan onze conciëntie verzegelt om de zwakheid van ons geloof te versterken, en dat wij wederkerig onze vroomheid jegens Hem zowel voor Hem en de engelen als bij de mensen getuigen". Calvijn legt bij de kinderdoop heel duidelijk de nadruk op het versterken van het geloof van de ouders. Van der Kemp, een oudvader, schrijft in één van zijn catechismuspreken "de doop is gegeven tot versterking van het geloof vanuit de vastheid van het genadeverbond". Het sacrament krijgt dus zijn betekenis van versterking bij degenen die het waar zaligmakend geloof deelachtig zijn. Zo lezen we het in HC 27 "Waarom noemt dan de Heilige Geest den Doop het bad der wedergeboorte en de afwassing der zonden? Antw. God spreekt alzo niet zonder grote oorzaak; namelijk niet alleen om ons daarmede te leren, dat, gelijk de onzuiverheid des lichaams door het water, alzo ook onze zonden door het bloed en den Geest van Jezus Christus weggenomen worden, maar veelmeer, omdat Hij ons door dit Goddelijk pand en waarteken wil verzekeren, dat wij zo waarachtiglijk van onze zonden geestelijk gewassen zijn, als wij uitwendig met het water gewassen worden." Er wordt bij de gelovigen als de HD bediend wordt niet alleen een amen gezegd op Wie God is, maar er klinkt ook een inwendig amen, een amen door de Heilige Geest, dat het voor hen persoonlijk is toegepast. Nu kan het zijn dat onder de gedoopte kinderen er zijn met een veranderd hart. Toch kan op dat moment de HD voor hen die betekenis nog niet hebben. Ze zijn het zich alles nog niet bewust. Later, als ze tot hun verstand zullen gekomen zijn wordt dat anders.

Heeft het water van de doop degene die gedoopt is, maar tot nu toe ongelovig is gebleven, dan verder niets te zeggen dan dat het een uiterlijk teken en zegel is? Jazeker wel. Paulus schrijft in

Romeinen 3 “Welk is dan het voordeel van den Jood? Of welke is de nuttigheid der besnijdenis? Veel in alle manier. Want dit is wel het eerste, dat hun de woorden Gods zijn toe betrouwd.” Met andere woorden, zij mogen leven onder de bediening van het genadeverbond. En dit bedoelen wij als wij spreken over het erf van het verbond. De bediening van het verbond en het overgaan tot het wezen van het verbond door bekering en geloof speelt zich af op het erf van het verbond. Op het erf van het genadeverbond hebben wij de bediening der verzoening, leven wij in de lichtkring van het verbond. Dat is de prediking, de christelijke opvoeding etc. Daar wordt het genadeverbond bediend. Het erf van het genadeverbond is niet zo maar iets. Het is niet zo dat je het erf op kunt lopen om er daarna naar believen weer van af te lopen. Nee, je bent gedoopt. Het geeft voorrechten, maar ook verplichtingen. Op het erf klinken de vier aandachtspunten van de doop, nl. het gewassen te moeten worden, de boodschap van dood en leven, het geloof in de Naam van God en het nieuwe leven. Daar klinkt de oproep “bekeert u en gelooft het evangelie”. En dat is werkelijk en welmenend. Op het erf van het genadeverbond worden wij opgevoed met de boodschap “Zo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere HEERE, zo Ik lust heb in den dood des goddelozen! Maar daarin heb Ik lust, dat de goddeloze zich bekere van zijn weg en leve. Bekeert u, bekeert u van uw boze wegen, want waarom zoudt gij sterven, o huis Israëls?”

3. De heilige doop aan de kinderen bediend

De kinderdoop is geen middelmatige zaak waar ieder zijn eigen gedachten over kan hebben. Het is Gods bevel om de kinderen van de gemeente te dopen. Zo op het eerste gezicht vinden wij in het NT geen bevel om kinderen te dopen. Wel vinden we in Matth. 28 een bevel om volwassenen te dopen. Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn. Het is echt te kort door de bocht om nu te stellen: zie je wel, eerst geloof en dan de doop. In Matth. 28 gaat het over het zendingsbevel. Wij zijn echter geen heidenen. Kinderen horen bij de kerk, bij Gods gemeente zoals zij haar uiterlijke verschijningsvorm heeft. Krachtens geboorte uit christelijke ouders behoren ze gedoopt te zijn. Weer het doopsformulier: “of gij niet bekent dat zij in Christus geheiligd zijn, en daarom als lidmaten Zijner gemeente behoren gedoopt te wezen?” Over het ‘in Christus geheiligd zijn’ hebben wij nagedacht. En op grond daarvan behoren ze gedoopt te worden. Waarom is het formulier daar zo stellig in? Op grond van de eenheid van het OT en het NT. In beide testamenten gaat het om hetzelfde verbond, zij het in verschillende bedieningen. In het OT zien we het verwachten van de vervulling, in het NT zien we het leven vanuit de vervulling. Daarom werd Cornelius, als Paulus bij hem komt en de Heilige Geest ook op hem valt, niet besneden, maar gedoopt. Als in het OT Abraham bevolen wordt niet alleen zichzelf, maar ook de kinderen te laten besnijden, dan geldt dat daarom ook voor de kinderen die onder de NT bedeling worden geboren. Dat is voor het doopsformulier ook de belangrijkste pijler. Het formulier voegt er nog twee aan toe. Dat is in de eerste plaats het slot van de preek van Petrus op de Pinksterdag: “want u komt de belofte toe, en uw kinderen, en allen die daar verre zijn, zovelen als er de Heere onze God toe roepen zal.” En als tweede wordt de geschiedenis genomen waarbij Jezus zegt: “Laat de kinderkens tot Mij komen en verhinder hen niet; want derzulken is het Koninkrijk Gods.”

Over de kinderdoop is vooral in onze tijd veel te doen. Er zijn er die de kinderdoop afwijzen, om die reden de doop niet aan hun kinderen laten bedienen en zichzelf laten overdopen. Onder onze jongeren zijn er die zich laten overdopen. Dat is een verdrietige zaak. Waarom? Omdat daarmee de rijkdom van Gods genadeverbond wordt miskend of verkeerd begrepen. Maar, wordt er dan gezegd, John Bunyan, Philpot, Spurgeon, allemaal predikers die onder ons grote achting hebben, waren toch ook voor de volwassendoop? Het is opvallend dat genoemde predikers nooit een uitgewerkte doopvisie hebben geformuleerd. Hun dooppraktijk moet toch vooral gezien worden tegen de achtergrond van de Anglicaanse kerk waar de kinderdoop was ontspoord. Daar werd geleerd dat de wedergeboorte zich voltrok door middel van de doop. Zij waren baptist, maar toch van een andere orde dan het huidige baptisme. Het baptisme van vandaag de dag heeft geen recht zicht op het genadeverbond. Zij erkennen het verband tussen besnijdenis en doop niet, ze erkennen de eenheid van de kerk van het OT en het NT niet. Met andere woorden, zij ontkennen dat de kinderen binnen

het verbond geboren worden. Zij ontkennen dat kinderen leden van de kerk zijn. In feite zeggen ze: de kinderen horen er niet bij. Maar als dat zo is, dan werkt God niet meer van geslacht tot geslacht. Dan gaat de rijkdom van het genadeverbond verloren waar Gods stem klinkt: "Ik wil uw God zijn en de God uws zaads." Dan komt het er niet op aan wat God doet, maar wat ik doe. Dan draaien we de zaken om. Bij de kinderdoop wordt verzegeld dat God Zich genadig wil ontfermen. Bij de volwassendoop, en dan gaat het niet over zendingssituaties, wordt verzegeld dat ik voor God gekozen heb. Baptisten zeggen: "de doop is het bewuste antwoord van de gelovige in het geloof op wat God in Zijn Woord gezegd heeft, als Hij ons geboden heeft: Geloof en laat u dopen." En ook al zeg je dat dat geloof een gave van God is, dan is het toch armer. Dan verbleekt de rijkdom van Gods genadeverbond. Baptisten gaan te ver in het bewerken van een zuiver kerk lidmaatschap. Eerst geloof, dan doop en vervolgens ben je lid van de kerk. Maar de reformatorische kerken hebben, op grond van Gods Woord, altijd beleden dat er binnen de kerk wedergeboren en niet-wedergeboren leden zijn. Zoals dat ook het geval was in het OT.

Vrienden, we gaan afronden. Zit je hier met een gedoopt voorhoofd? Dan is de vraag wat je daar mee doet of gedaan hebt. We zijn met elkaar als zondaar op reis naar God. God spreekt tot ons rijke woorden: Ik wil zalig maken. Als je vraagt hoe moet dat? Dan zeg ik met Ledeboer: laat je gedoopt voorhoofd eens aan God zien. Eis dan niet als rechthebbende, maar vraag als een bedelaar om genade.